

8. Сава А.П. Еволюція організаційної структури аграрного виробництва та її вплив на економічний розвиток сільських територій / А.П. Сава // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 33–38.
9. Сухолиткий М.В. Структура сільського господарства Івано-Франківської області / М.В. Сухолиткий // Науковий вісник Волинського національного університету ім.Л.Українки. – 2010. – № 5. – С. 72–75.
10. Щурик М.В. Критерії та передумови ефективної організації земельного господарства домогосподарствами / М.В. Щурик // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2009. – № 1. – С. 99–110.

References

1. Skibiak A.Yu. Strukturni peretvorennia v ahrarnomu sektori rehionu, Kultura narodiv Prychornomoria, 2011, No. 200, pp. 161-165.
2. Silske gospodarstvo Chernivetskoï oblasti u 2011 rotsi. Statystychnyi zbirnyk. Chernivtsi, Holovne upravlinnia statystyky u Chernivetskii oblasti, 2012, 181 p.
3. Danylenko A.S. Manko I.P. Aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku zemelnykh vidnosyn, Ekonomika ta derzhava, 2006, No. 1, pp.12-15.
4. Nastych V.H. Rozvytok gospodarstv riznykh katehoriï v ahrarnomu sektori ekonomiky Ukrainy, Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu, 2010, No. 1, pp.26-30.
5. Balaniuk I.F., Shelenko I.D., Balaniuk S.I. Finansovo-ekonomichna rezultativnist poreformenoho rozvytku ahrarformuvan ta gospodarstv naselennia rehionu, Innovatsiina ekonomika, 2010, No. 2, pp. 189-198.
6. Bilokon T.M. Strukturni transformatsii ahrarnoho sektora Ukrainy, Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu, 2012, No. 4., pp. 33-39.
7. Melnyk L.L. Faktory, tendentsii ta perspektyvy rozvytku ahrarnykh domohospodarstv, Visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo ahrarnoho universytetu, 2009, No. 1, pp. 182-187.
8. Sava A.P. Evoliutsiia orhanizatsiinoï struktury ahrarnoho vyrobnytstva ta yii vplyv na ekonomichnyi rozvytok silskykh terytorii, Innovatsiina ekonomika, 2012, No. 5, pp.33-38.
9. Sukholytkyi M.V. Struktura silskoho gospodarstva Ivano-Frankivskoi oblasti, Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu im.L.Ukrainky, 2010, No. 5, pp. 72-75.
10. Shchuryk M.V. Kryterii ta peredumovy efektyvnoi orhanizatsii zemelnogo gospodarstva domohospodarstvamy, Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu, 2009, No. 1, pp. 99-110.

Надійшла 15.01.2014; рецензент: д. е. н. Євдокименко В. К.

УДК 330.3

І. В. ДОРОШЕНКО

Київський національний університет ім. Т. Шевченка

ПОТОЧНИЙ СТАН ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОГНОЗ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто головні проблеми економіки України як в цілому, так і по окремих галузях. Стисло описаний поточний стан пріоритетних галузей економіки України станом на початок 2013 року, відображені їх наріжні проблеми. Проаналізований стан платіжного балансу України, збалансованості Державного бюджету України, обслуговування зовнішніх боргів, зроблений акцент на неприпустимості різкої девальвації національної валюти України. Наведена думка ряду авторитетних українських економістів. Визначені головні шляхи підвищення конкурентоздатності економіки України. Відображений результат економічної політики окремих країн, досвід яких може бути корисним для розвитку економіки України.

Ключові слова: економіка, Україна, металургія, хімія, сільське господарство, енергетика, платіжний баланс, дефляція, безробіття, гривня, державний борг, державний бюджет.

I. V. DOROSHENKO

T. Shevchenko Kiev national university

THE CURRENT STATE OF ECONOMICS OF UKRAINE, PERSPECTIVES AND FORECAST FOR FURTHER DEVELOPMENT

The paper discusses the main problems of the economy of Ukraine as a whole, and in individual sectors. Briefly describes the current status of priority branches of economy of Ukraine at the beginning of 2013, displayed their main problems. The state of Ukraine's balance of payments, balance the state budget, the external debt service, an emphasis on the inadmissibility of a sharp devaluation of the national currency of Ukraine. Given to several authoritative Ukrainian economists. The main ways of improving the competitiveness of the Ukrainian economy. Shows the result of the economic policies of individual countries, the experience could be valuable for the development of the Ukrainian economy.

Keywords: the economy, Ukraine, the metallurgy, the agriculture, the energetics, balance of payments, the deflation, the unemployment, hryvnya, the state debt, the state budget.

Постановка проблеми. В цій статті планується здійснити детальний аналіз економіки України на сучасному етапі, та прогноз її розвитку на наступні 5-10 років. Будуть розглянуті головні макроекономічні показники, що обумовлюють стан економіки України, виявлені її сильні та слабкі сторони та представлено

рекомендації щодо головних напрямків її подальшого зростання. Звичайно, цей прогноз не може бути сприйнятий як догма, проте, враховуючи минулий досвід та вважаючи, що якийсь форс-мажори ситуації в економічній та політичній ситуації в Україні та світі не відбудуться (третя світова війна, розпад Сполучених Штатів Америки, Росії та окремих великих європейських країн тощо). Тобто, зовнішня середа залишиться у відносній стабільності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. При описанні проблем, що розглядаються у нижченаведеному дослідженні, будемо спиратись передусім на публікації, що стосуються стану окремих галузей економіки України, їхніх проблем та перспектив подальшого розвитку. Головна увага буде приділена публікаціям на ділових та новостійних інтернет-ресурсах, оскільки вони є швидко доступними та оперативними з точки зору актуальності інформації. Також спиратимемось на кілька важливих законодавчих актів, передусім – на Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік».

Платіжний баланс України та супутні макроекономічні проблеми. На сьогоднішній день ситуація з платіжним балансом в Україні є достатньо негативною. За підсумками 2012 року дефіцит зведеного платіжного балансу склав 4,2 млрд.доларів США проти 2,5 млрд.доларів США в 2011 році (24), при цьому головною причиною такого збільшення дефіциту стало зростання негативного сальда зовнішньої торгівлі до астрономічної суми у 20,5 млрд.доларів США (проти 16,3 млрд.доларів у 2011 році). При цьому значною причиною погіршення торговельного сальда стало зниження цін на експортну продукцію українських виробників у зв'язку із зниженням попиту на ряд товарів українського експорту (передусім, металургію). В той же час експорт сільськогосподарської продукції залишався на належному рівні. Дефіцит зовнішньої торгівлі покривався профіцитом по рахунку операцій з капіталом та фінансових вкладень на 10,2 млрд.доларів США. Проте значна частина такого профіциту викликана новими залученнями грошових коштів на міжнародному ринку. До того ж, негативним є фактором скорочення золотовалютних резервів Національного банку України наприкінці року до 24,5 млрд.доларів США, що дорівнює середньому розміру імпорту за 2,8 місяців при критичному значенню його у 3 місяці (39). Звичайно, така ситуація не може втішати. Тому зараз Уряд України активізує переговори з іноземними кредиторами, передусім – з Міжнародним валютним фондом щодо залучення додаткових ресурсів в розмірі приблизно 15 млрд.доларів США. Це на даному етапі проблеми відстрочить, передусім, з можливим тиском на гривню, проте буде лише певним відстроченням проблем. Фактично отримання кредиту МВФ означає фінансування дефіциту бюджету за рахунок залучених коштів, що є об'єктивно неприйнятним з економічної точки зору. Як зазначає колишній міністр фінансів України Віктор Пинзеник, МВФ дозволяє впоратись із поточним борговим навантаженням, проте не усуває причин фінансового розриву (30). Також Віктор Пинзеник визначає найбільші проблеми, що стосуються державних фінансів України (26), (27), (28). Це передусім те, що Україна має дефіцитний бюджет. Офіційно закладений дефіцит Державного бюджету 2013 року складає 50 млрд.гривень, а існує також скритий дефіцит у вигляді незафіксованих видатків. Прикінцеві положення документу дозволяють уряду за поданням міністерств самостійно збільшувати видатки бюджету. Скільки їх буде – невідомо. До того ж, є велика загроза невиконання доходної частини Держбюджету. Враховуючи показники виконання Держбюджету 2012 року (288 млрд.гривень надходжень при запланованих 322 млрд.гривень), Пинзеник вважає, що є загроза ненадходження до державної казни доходів мінімум на 35 млрд.гривень, що ставить під загрозу виконання ряду програм Держбюджету. Доходи Державного бюджету України згідно на 2013 рік заплановані у сумі 362.830.144,1 тис. гривень, видатки - 412.060.560,7 тис. гривень. Граничний обсяг дефіциту Державного бюджету України у сумі 50.532.000 тис. гривень, у тому числі граничний обсяг дефіциту загального фонду Державного бюджету України - у сумі 44.534.536,9 тис. гривень та граничний обсяг дефіциту спеціального фонду Державного бюджету України - у сумі 5.997.463,1 тис. гривень (2). Тому потенційний дефіцит цього річного Держбюджету бюджету може досягнути ледь не астрономічної суми в 100 млрд.гривень. Фактичне виконання Держбюджету за січень 2013 року підтвердило, що існують серйозні проблеми. Зростання надходжень до загального фонду Держбюджету у січні 2013 року порівняно з січнем минулого року склало лише 0,5% проти запланованого 9,2%. (10) Проте є також інші цифри щодо виконання Державного бюджету України за січень 2013 року – до загального фонду Державного бюджету України зараховано 20 млрд 52,9 млн грн., що на 1 млрд 955,7 млн грн (10,8%) перевищує показники минулого року. За словами Голови Державної казначейської служби України Сергія Харченка, це складає 102,7% від планових показників на січень 2013 року (31). В той же час Пинзеник каже, що це в значній мірі досягнуто за рахунок авансових платежів щодо податку на прибуток. Це є фактично тимчасовими заходами та проблему розбалансованості державних фінансів це не вирішить. Останні роки завдяки поступовому підвищенню соціальних стандартів, що не відповідали темпам економічного розвитку держави, Україна спіткнулась віз проблемою зростання державного боргу, причина якого полягає у дефіциті бюджету, який виникає внаслідок надмірних державних витрат. Як зазначає той самий Пинзеник, «за останні 5 років державний борг України зріс у 6 разів. Згідно Закону України «Про Державний бюджет України на 2013 рік», граничний обсяг державного боргу визначений на 31 грудня 2013 року в сумі 483.031.984 тис. гривень. Основна проблема у тому, що велика частина боргу – це так званий короткий борг. До того ж в Україні є неурядові борги – зовнішній борг держави сьогодні складає додатково 132 мільярди доларів, що становить 70% ВВП. Тепер ми стикнулися з проблемою неможливості обслуговування боргів».

Вже зараз показники зовнішнього боргу на рівні 35% і 21% від Валового внутрішнього продукту України. Це – достатньо критичне значення, після якого у деяких країнах починались дефолти. Дослідження Кармена Рейнхарта та Кеннета Рогоффа відзначає, що такий стрибок державного боргу у відношенні до ВВП загрожує суверенним дефолтом. За період 1970-2008 років більш, ніж половина криз неплатежів з держборгом припало на країни, де це співвідношення не досягло і 60%. Другим небезпечним значенням вважається показник зовнішнього боргу в 30-35% до ВВП. Тобто, саме те, що є в Україні. Однак необхідно відмітити, що ситуація з критичним рівнем відношення держборгу до ВВП в різних країнах різна. В Україні є проблема, що велика частина боргу, як було зазначено вище, є коротким боргом. Наприклад, на нинішній рік тільки виплата процентів по державному боргу складає 4,3 млрд доларів США, що приблизно дорівнює 2,4% від ВВП. В загалом на 2013 рік у першій половині припадають дуже значні погашення – тільки по зовнішнім боргам Україна вимушена буде сплатити приблизно 9 млрд.доларів США. Частково ця проблема була вирішена на початку лютого – 4 лютого 2013 року було розміщено десятирічних єврооблігацій на суму 1 млрд.доларів США за ставкою 7,625% річних. Це позитивно з точки зору реструктуризації та збільшення терміну погашення боргів, проте щорічний процентний платіж складає понад 70 млн.доларів США. Таким чином, як, на нашу думку, справедливо вважає Пинзеник (26), перший крок, який повинна зробити Україна – переглянути бюджет і припинити жити в борг.

Звичайно, реструктуризація допомагає, коли є проблеми з ліквідністю, проте, як вже зазначалось, конче необхідно вирішити проблему, пов'язану із нарощенням обсягу боргу. Тобто, держава повинна нарешті заробляти більше, аніж віддає. До того ж, нестабільною залишається ситуація з іноземною валютою. У випадку зниження курсу гривні до долара США співвідношення державного боргу до ВВП та доходної частини бюджету значно зростає. Це ситуацію тільки погіршить, і держава у кращому випадку зможе ледь забезпечити лише нагальні потреби щодо тих галузей, які фінансуються переважним чином за рахунок бюджетних коштів. А щоб це реально було зробити – треба і усунути недовіру населення щодо інвестування коштів в українську економіку, скасувати пільги щодо оподаткування через офшорні зони та головне – скоротити видатки. Також доведеться піти на непопулярні заходи щодо підвищення, наприклад, цін на газ для населення. Треба здійснити достатньо непопулярних заходів, на які наступного року наважитись буде ще важче внаслідок наближення президентських виборів, але іншого виходу немає. Надалі позичати кошти українській державі буде все важче і важче. Тому треба виходити з того, що маємо. Життя не по наявних коштах тільки погіршить ситуацію і призведе в кінцевому випадку до вкрай небажаних наслідків.

Тому надалі зупинимось на одній з наріжних проблем економіки України – курсі долара США та інших валют до гривні. Існує дуже багато прогнозів щодо можливого різкого зниження курсу гривні до долара США. Одразу треба зазначити, що жодних суттєвих проблем економіки України це у довгостроковому часі не вирішить. Буде короткотерміновий ефект, пов'язаний з певним скороченням імпорту та невеликим зростанням експорту, проте, як ми зазначили вище, значна частина експорту виробляється на застарілих потужностях. У відповідності до досвіду минулих випадків девальвації гривні, можна відмітити, що значна девальвація гривні ані в 1998, ані в 1999, ані в 2008 роках не призвела ані до суттєвого приливу іноземних інвестицій, ані до суттєвої модернізації підприємств. До того ж, враховуючи значну частку так званого критичного імпорту енергоносіїв, девальвація без зниження цін у доларовому еквіваленті на енергоносії призведе до зростання їх вартості в Україні, що неминуче викличе інфляцію. Це, окрім зниження життєвого рівня населення, призведе до значної політичної нестабільності і повністю нівелює практично єдиний позитивний момент з інвестиційної точки зору – здешевлення робочої сили. Про серозні податкові пільги можна буде забути у зв'язку із необхідністю фінансувати вищезгаданий державний борг. Населення у передчутті девальвації восени 2012 року придбало приблизно 4 млрд.доларів США, і ця тенденція залишиться, оскільки довіра до національної валюти буде втрачена ще мінімум років на п'ять. Надмірна доларизація економіки залишиться. Тому, на нашу думку, девальвація національної валюти – не вихід для подальшого розвитку економіки України. Національний банк України на протязі осені робив усіх найважливіших заходів, щоб утримати ситуацію на валютному ринку під контролем. Зокрема, робились кроки, пов'язані зі стерилізацією грошової маси на ринку. Це призвело до встановлення надзвичайно високих процентних ставок на міжбанківському ринку та практично повного зупинення кредитування юридичних та фізичних осіб. Така політика може бути лише короткочасною, хоча вона певні результати дала. Курс долара США до гривні суттєво не змінився. Проте це було досягнуто великою ціною – за менше ніж півроку Національний банк витратив валютних резервів близько 5 млрд.доларів США. Навіть був застосований психологічний крок – активно здійснювалось обговорення (і навіть внесення відповідного проекту до Верховної Ради України) введення податку на продаж іноземної валюти для фізичних осіб. Звичайно, це нічого доброго б для економіки та валютного ринку не дало, окрім надприбутків для тіньових ділків та збитків для більшості громадян, що мають невеликі (до 1 000 – 1 500 доларів США) заощадження в іноземній валюті, проте певний ефект мало. Перевищення обсягу купівлі населенням іноземної валюти (передусім, долара США) над її продажем, яке напередодні виборів становило близько 1,8 млрд.доларів США у вересні, близько 2,2 млрд.доларів США у жовтні та 1,5 млрд.доларів США у листопаді, у грудні склало трохи більше 0,2 млрд.доларів США. Звичайно, на таку різницю вплинув також і фактор сезонності напередодні новорічних свят, проте діяв і психологічний чинник.

Що стосується жорсткої грошово-кредитної політики Національного банку, то його політика дорогих грошей, окрім вже розглянутих позитивних та негативних наслідків, призвела ще до одного негативного впливу – дефляції. За 2012 рік в цілому загальний рівень цін знизився на 0,2%. Загалом дефляція є негативним фактором для економічного розвитку, оскільки фактично дестимулює економічну діяльність внаслідок зниження цін. В Україні негативний ефект дефляції підсилений знаним стрибком процентних ставок. Це фактично обумовлює відсутність кредитування та обумовлює економічний спад. В той же час, як було зазначено раніше, жорсткі заходи Національного банку на грошово-кредитному ринку були багато в чому вимушені аби уникнути девальвації. У подальшому необхідно переходити до більш гнучкої політики на грошово-кредитному ринку, так званої адаптивної. Це, до речі, повністю відповідає рекомендаціям спеціалістів Міжнародного валютного фонду. Такий авторитетний економіст, як Валерій Геєць (8) також згодний на те, що можливе певне послаблення грошово-кредитної політики та невеликий рівень інфляції (до 10% на рік). З великою впевненістю можна зазначити, що Національному банку України доведеться здійснити певне послаблення грошово-кредитної політики, що можливе, незабаром призведе до деякого зниження курсу гривні до долара США (наприклад, до рівня 8,3 - 8,4 гривні за 1 долар), але це буде зроблено не раніше 2 кварталу 2013 року, оскільки значні платежі по зовнішнім боргам, номіновані в доларах США, припадають на кінець першого кварталу. Куди складніше завдання стоїть, як вже зазначалось, перед українським урядом, який має здійснити жорсткі заходи щодо бюджетної політики з метою ліквідації зростання боргів. У випадку відсутності зростання ВВП на рівні 2-3% в цьому році, передусім, завдяки несприятливій зовнішній кон'юктурі доведеться йти на секвестр певних статей Держбюджету, але іншого виходу немає.

Але скорочення видатків Державного бюджету України має носити достатньо точечний та обумовлений характер. Звичайно, головними статтями скорочення будуть так звані незахищені статті – передусім, державні капіталовкладення, будівництво окремих об'єктів тощо. Проте тотальне скорочення може призвести до неналежного стану ряду важливих інфраструктурних об'єктів (наприклад, доріг), що призведе до зниження інвестиційної привабливості держави. Тому доведеться скорочувати також ряд соціальних видатків. Зокрема, обов'язково треба проводити пенсійну реформу, яка має бути спрямована на підвищення пенсійного віку та зменшення видатків Пенсійного фонду України. У тому ж Державному бюджеті України на 2013 рік на покриття видатків Пенсійного фонду з 412 060,6 тис.гривень загальних видатків на покриття дефіциту Пенсійного фонду закладено 83 233,6 млрд.гривень, тобто 20,2% всіх видатків Державного бюджету. Ця цифра на понад 30 млрд.гривень перевищує розмір дефіциту Державного бюджету України. Загалом станом на 1 січня 2012 року в Україні з близько 45,634 млн.чоловік населення пенсіонерами були 13,757 млн.осіб (або приблизно 30% населення). До того ж, кількість пенсіонерів практично дорівнює кількості працюючих. Навіть на середню пенсію в розмірі близько 1 100 гривень в місяць кожному необхідно близько 15 млрд.гривень щомісячно та 180 млрд.гривень щорічно. Це перевищує 10% ВВП держави. Частина коштів акумулюється Пенсійним фондом, але, як бачимо, значна сума має покриватись з Державного бюджету України. Значне збільшення доходів Пенсійного фонду України без впровадження додаткових податків практично нереально, а це, в свою чергу, буде сприяти, знову ж таки, зниженню інвестиційної привабливості держави. Авторитетні економісти, зокрема, Валерій Геєць (8), зазначають, що без пенсійної реформи, спрямованої на скорочення видатків на пенсійне забезпечення, не обійтись. Старий механізм міг би працювати, якщо б пенсійний вік був підвищений ледь не до 75 років. Тому необхідно відмовлятись від старого механізму пенсійного забезпечення та поступово підвищувати пенсійний вік, скорочувати пенсії, що перевищують, наприклад, середню заробітну плату в державі тощо.

До того ж, держава вимушена утримувати не одних лише пенсіонерів. Окрім бюджетників, є проблема безробіття, яка є однією з головних макроекономічних проблем будь-якої економіки. На сьогоднішній день ситуація наступна. За методологією Міжнародної організації праці (МОП) рівень безробіття в Україні скоротився в січні-вересні 2012 року порівняно з показником першого півріччя 2012 року на 0,4 п.п. - до 8% (33). Як сказано в повідомленні, в регіональному розрізі в січні-вересні найбільший показник безробіття за методологією МОП зафіксовано в Рівненській області - 10,7% працездатного населення, в Тернопільській і Житомирській областях – по 10,6% працездатного населення. Найменший показник безробіття зафіксовано в Києві - 5,8% працездатного населення, в Криму - 5,9% і в Одеській області – 6% працездатного населення. В абсолютних цифрах кількість безробітних серед працездатного населення України за методологією МОП у січні-вересні 2012 року становила 1,62 млн. чоловік. З одного боку, рівень безробіття не виглядає критичним у порівнянні з рівнем безробіття, наприклад, в деяких країнах Євросоюзу (Іспанія, Греція тощо, де цей показник перевищує навіть 20%). З іншого боку, є високий ризик зростання безробіття. Це особливо стосується міст, передусім у центральній та східній Україні, де є велика кількість містоутворюючих підприємств, на яких висока собівартість продукції. Як ми розглянули вище, перед великими підприємствами України, як і перед більшістю господарюючих суб'єктів держави, наразі гостро постає питання скорочення собівартості продукції що виробляється. А вони мають (у порівнянні із закордонними конкурентами) низьку продуктивність праці та надлишкову кількість робочих місць на підприємствах. Тому поступово доводиться продовжувати скорочення робочих місць, яке вже і так триває. Це є класичним структурним безробіттям, яке відбувається внаслідок необхідності перекваліфікації людей,

що втратили роботу. І хоча у деяких економічних підручниках, наприклад, «Економікс», структурне безробіття вважається частиною природного рівня безробіття, яке існує практично постійно, в Україні на даному етапі такий підхід неприйнятний. Структурне безробіття є природним у передовій економіці, де постійно створюються нові робочі місця в інших галузях, а головне – не такий високий рівень зайнятості на тих підприємствах, де гостро стоїть питання звільнення значної частини працюючих. Тому структурне безробіття в Україні – дуже важлива проблема. Як метод її вирішення – створення нових робочих місць в регіонах, в яких це актуально. У світі ця проблема вирішується (8) розвитком малого та середнього бізнесу. В нашому випадку це достатньо важко, оскільки вік значної кількості працюючих, що вивільняються, перевищує 40-45 років, і їм значно важче в силу вікових особливостей перекваліфікуватись. До того ж, малий та середній бізнес в Україні зможе створити значно меншу кількість робочих місць, ніж потенційно буде вивільнено співробітників. Стосовно створення нових виробництв, то вважається, з урахуванням дороговізни ресурсів, створення робочих місць в галузях з низькою матеріаломісткістю. Створення одного робочого місця в таких галузях коштує приблизно 100 тисяч доларів США (8). Але, якщо цим не займатись, Україна ризикує залишитись ледь не назавжди країною третього світу. До того ж, згідно європейського Лісабонського договору (12) державна підтримка має спрямовуватись, передусім, на розвиток нових видів діяльності та усунення диспропорції між регіонами. Це дуже важливо для України. Окремо, що стосується вивільнених працівників, особливо в депресивних регіонах, мають бути розроблені державні програми зайнятості, наприклад, виконання певних громадських робіт тощо. Але це питання є і ще багато років буде залишатись болючим для української економіки.

Ще одна вкрай болюча проблема для економіки України – корупція в органах державної влади та проблема захисту права власності. На сьогоднішній день значна частина державних ресурсів витрачається неефективно. Розмір державної підтримки економічного розвитку перевищує 40 млрд.гривень (12) прямих видатків, податкові пільги, податкові кредити та державні гарантії (понад 70 млрд.гривень). Проблема полягає в тому, що підтримка спрямовується в значній мірі на підтримку збиткових підприємств, а неофіційно – значна частина розкрадається. Класичний приклад – понад 40 млрд.гривень було спрямовано в транспортну інфраструктуру та будівництво об'єктів, що стосуються Євро-2012. Після закінчення вкладення коштів в ряд об'єктів спад у будівництві склав 20% (12). Падіння має місце і в галузі державних та пасажирських перевезень. Таким чином, ефект мультиплікатора, описаний в американській економічній літературі («Економікс»), не спрацював. Ледь не головним фактором було «освоєння» коштів чиновниками, що спричинило неефективність державних видатків.

Також важливо для держави подолати проблему рейдерства. Це – реальна загроза інвестиційної привабливості економіки України. Рейдерство стає можливим фактично також завдяки корупції в органах державної влади, оскільки рейдери мають певну «підтримку» з боку державних органів, що мають захищати право власності – судів, правоохоронних органів тощо. Звичайно, великих інвесторів типу «Арселор Міттал» це не буде стосуватись, проте реальна незахищеність права власності не сприятиме розвитку, передусім, малого та середнього бізнесу. А це – десятки а то й сотні робочих місць, які є вкрай важливими для економічного зростання України. Для великого бізнесу – також дуже важлива проблема. Якщо немає впевненості в майбутньому праві власності та перспектив розвитку діяльності, про серйозні інвестиції не може бути й мови. Це особливо важливо ще й тому, що, як зазначалось неодноразово, багато великих підприємств має відсталі технології, які конче необхідно модернізувати.

Висновки та головні шляхи вирішення існуючих проблем. Як попередній підсумок, можемо відзначити, що, незважаючи на здійснене за 21 рік незалежності реформування економіки України, побудову економічної моделі, що ґрунтується на ринкових механізмах функціонування, існує дуже багато проблем подальшого розвитку. Передусім, більшість підприємств змінили форму власності, проте проблеми модернізації підприємств залишаються дуже актуальними. Наразі це питання стало ще гострішим, оскільки, порівняно з 90-ми роками, значно дорожчими стали ресурси, переважну більшість яких (окрім фактично землі, залізної руди та вугілля з великою натяжкою, оскільки собівартість видобутку дуже висока) Україна не має. У 90-х роках минулого та й на початку нового століття реформи в багатьох галузях економіки України йшли дуже повільно. Це сталося завдяки, головним чином, соціального попущення та відсутності політичної волі у багатьох політиків швидко проводити економічні реформи, які б були вразливі із соціальної точки зору. Особливо це стосується невирішення питань з обігом земель сільськогосподарського призначення, відсутності необхідних капіталовкладень для оновлення інфраструктурних об'єктів (зокрема, енергетики, транспорту) тощо. Ці проблеми з часом тільки поглибилися та потребують скорішого вирішення. В умовах швидкого розвитку за останні 20 років деяких країн, переважним чином Китаю та інших країн Південно-Східної Азії, для посідання Україною належного місця в світі вкрай необхідно мати сучасну економіку, що базується на технологіях найвищого рівня. Тому для забезпечення нормального розвитку економіки України потрібні наступні заходи:

- Бюджетна політика, що базується на збалансованому бездефіцитному Державному бюджеті України;
- Обмеження державних видатків, в тому числі соціальних виплат, що дозволить зменшити розмір дефіциту державного бюджету;

- Стабільність політичної ситуації та чинного законодавства, поєднана з жорстким дотриманням права приватної власності та забезпеченням цього з боку державних органів, в тому числі, жорсткі заходи щодо протидії корупції та рейдерству, особливо з боку органів державної влади;

- Прогнозована грошово-кредитна політика Національного банку України та фінансова політика Уряду України, що спрямована на забезпечення стабільності національної валюти країни та державних фінансів;

- Стимулювання інвестицій в головні галузі української економіки (металургію, машинобудування, хімічну промисловість, сільське господарство), що сприятиме підвищенню його матеріально-технічної бази та використання сучасних технологій;

- Створення умов для розвитку на території України підприємств, що виробляють конкурентоспроможну високотехнологічну продукцію, що продаватиметься як в межах України, так і за кордон;

- Розвиток та модернізація окремих інфраструктурних проектів, що забезпечать підвищення інвестиційної привабливості ряду пріоритетних галузей економіки України.

Тільки, здійснюючи ці заходи в комплексі, можна забезпечити сталий розвиток економіки України та досягнення нею конкурентоспроможності на рівні розвинених країн світу.

Проблеми економічного розвитку, з якими спіткнулись інші країни. Як справедливо зазначав легендарний залізний канцлер Німеччини Отто фон Бісмарк, «дурень вчиться на власних помилках, а розумний – на чужих». Тож спробуємо розглянути економічний досвід розвитку окремих країн, який може бути корисним для економіки України в майбутньому.

Порівнювати Україну доцільно з країнами, які мають подібні кліматичні та економічні умови. Непоганий, на нашу думку приклад – Аргентина. Головний предмет експорту цієї країни – сільськогосподарська продукція, передусім, соя.

До другої світової війни аргентинська економіка була однією з провідних економік світу. Тоді мав місце значний експорт сільськогосподарської продукції, масова еміграція з Європи, зокрема, з Італії. Але після другої світової війни, коли в Європі настала стабільність, аргентинська економіка не змогла перебудуватись на економіку високих технологій та інновацій (13). Головною причиною вважаються помилки тодішнього керівництва країни на чолі з президентом Хуаном Пероном. Він замість інноваційного розвитку економіки почав робити відверто популістські кроки – надмірні дотації на житло, державні пенсії, дотації провінціям тощо. Ніхто не каже, що треба було повністю від цього відмовитись, але обсяги такого перерозподілу Валового внутрішнього продукту стали однозначно надмірними. До того ж, захистив економіку країни від впливу іноземних товарів та капіталу. Щоправда, у 1989 році президент Карлос Менем прийнявся за радикальні економічні реформи. Він максимально відкрив ринки для іноземного капіталу. Були знижені імпорتنі та митні тарифи, зняті адміністративні бар'єри для ведення бізнесу, курс песо жорстко прив'язаний до долара США (1:1), а приватизація охопила все, навіть стратегічні галузі. В результаті обсяг прямих іноземних інвестицій зріс з \$ 8,8 млрд в 1989 році до \$ 36 млрд в 1997-у, а з 1991 по 1997 роки національна економіка зростала в середньому на 6,1 % щорічно, що стало кращим показником на континенті. Здавалось, що може повернутись економічне диво, приблизно таке, яке було напередодні Другої світової війни.

Але останні роки до влади в Аргентині прийшли подружжя Кіршнерів, які багато у чому повторюють помилки піронізму. Уряд почав активно підтримувати споживання та заробітні плати (13), однак, окрім уповільнення розвитку економіки, почалась інфляція. Соцпрограми, обсяг яких за останні 8-10 років збільшився у 6 разів, включали в себе, наприклад, безкоштовну роздачу продуктів харчування та побутових товарів, працевлаштування студентів та побудову футбольних стадіонів. В той же час витрати на довгострокові проекти - вкладення в медицину, транспорт, інфраструктуру - були мінімальними. Це багато в чому нагадує Україну 2005-2007 років, коли різке збільшення соціальних виплат (в тому числі заощаджень по радянських вкладах) призвело до зростання інфляції до двозначного рівня. Наразі інфляція стала справжньою проблемою Аргентини. Хоча за офіційними даними вона не перевищує 10 %, незалежні економісти, в тому числі аналітики The Wall Street Journal, оцінюють інфляцію у 25 % в нинішньому році. При цьому боротьба з інфляцією ведеться фактично у ручному режимі – в державі ввели обмеження на операції з іноземною валютою, ведеться війна з тіншовим ринком тощо. При цьому проведена масштабна націоналізація, зокрема націоналізований найбільший авіазавод, залізні дороги, а також приватні пенсійні фонди. У 2011 році Аргентина визнана світовим лідером за кількістю протекціоністських заходів, а в травні 2012 року Європейський Союз подав позов проти Аргентини у Всесвітню торговельну організацію, обвинувативши її в порушенні правил вільної торгівлі. Внаслідок таких заходів зростає вплив капіталу, що за 2011 рік збільшився вдвічі та досяг 20 млрд.доларів США. Фактично держава ледь витягує економічні проблеми за рахунок того, що зростає ціна на сою – головний продукт експорту держави. Проте це не вирішить економічних проблем та не запобігатиме подальшого статусу економіки Аргентини як сировинно-колоніальної. Зараз частка ВВП Аргентини в світі досягає лише 2/3 від того, що було у середині 90-х. До того ж, великі соціальні витрати призвели до дефіциту бюджету, який уряд, в умовах впливу капіталу, вимушений покривати за рахунок залучення коштів за допомогою в тому числі державних облігацій. Доходність їх досягла дуже великої цифри – 14,2% (для розвинених країн цей показник не перевищує 1,5 –

3%, Україна випускає євробонди із доходністю 7,625% річних). Більше тільки у Греції, стан державних фінансів якої є на межі краху.

Фактично з досвіду Аргентини Україні треба врахувати те, що відвертий соціальний популізм та неналежний перерозподіл доходів, відсутність стимулювання високотехнологічного розвитку призводить до розбалансування державних фінансів та подальшої відсталості економіки. Навіть у розвинених економіках (передусім, Європейського Союзу) саме надмірні соціальні видатки стали причиною нарощення боргів. До речі така система призводить до дестимуляції праці. Наприклад, у Голандії, в якій не зафіксовані найсерйозніші проблеми в Європі, вибудована система допомоги, яка робить працевлаштування на некваліфіковану роботу не вигідним (18), оскільки людина втрачає допомогу, яка ненабагато менше заробітної плати. У тієї ж Франції з метою покриття дефіциту бюджету були збільшені податки на доходи найбільш заможних до рівня 75%, що призвело до небажання найбагатших французів їх платити, та підштовхнуло до еміграції. В Греції крах державних фінансів був викликаний надмірними витратами, зокрема, тим, що при загальних валових доходах грецької залізниці у 100 млн. євро загальний фонд заробітної плати становив 400 млн.євро (19). Навіть у Сполучених Штатах Америки на сьогоднішній день існує 66,1 млн. осіб, що отримують продуктові картки або інші соціальні виплати. Також в США 21,2 млн. осіб, що працюють на державу. 109,3 млн. осіб працюють в приватному секторі. Звичайно, що 109,3 млн. осіб все важче й важче утримувати 87,3 млн. осіб, особливо якщо кількість перших зменшується, а кількість других – зростає. Це й призводить до поступового збільшення державного боргу Сполучених Штатів Америки. Тому, на нашу думку, Україні, яка не перебуває на такому технологічному рівні, як Сполучені Штати Америки, необхідно дуже виважено здійснювати бюджетні видатки та спрямовувати зусилля на модернізацію економіки та впровадження нових сучасних технологій.

Література

1. Земельний кодекс України.
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік».
3. Агропродукция составила 58% экспорта Украины в 2012 году,- УКАБ[Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ianp.com.ua/ru/news/tech/read/24562>
4. Аксенов Ю., Заика А. Металлурги потеряют выручку. Консенсус-прогноз Forbes.ua [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://forbes.ua/business/1345200-metallurgi-poteryayut-vyruchku-konsensus-prognoz-forbes-ua>
5. В 2012 году Украина сократила валовой сбор зерна на 18,6% - Госстат. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.apk-inform.com/ru/news/1012836>
6. В Украине дефицит внешней торговли товарами за 11 мес. 2012 г. увеличился на 7,7% - до 13,8 млрд долл [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rbc.ua/rus/newslineshow/v-ukraine-defitsitv-neshney-torgovli-tovarami-za-11-mes-2012-14012013115200>
7. В украинской колбасе все больше импортного мяса [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://delo.ua/business/v-ukrainskoj-kolbase-vse-bolshe-importnogo-mjasa-194780/>
8. Геєць В.: І двох термінів Януковичу не вистачить для реформ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2012/10/22/340493/>
9. Дефляция в Украине: самое больше зло? [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2012/10/24/289984>
10. Доходную часть госбюджета выполнить нереально, — Пинзеник [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://minfin.com.ua/2013/02/02/714187/>
11. Как погибала сталь. Падение металлургии выбросило на улицу больше 100 000 человек [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2013/01/02/294117>
12. Кому помогает государство [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2013/02/10/296386>
13. Корреспондент: Аргентинское танго. Что завело экономику Аргентины в тупик [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://korrespondent.net/business/economics/1408068-korrespondent-argentinskoe-tango-cto-zavelo-ekonomiku-argentiny-v-tupik>
14. Куюн С. Белорусский расчет [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/beloruskiy_raschet.html
15. Куюн С. Бензин течет мимо бюджета [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/benzin_techet_mimo_byudzheta.html
16. Куюн С. Лисичанский хеппи-энд [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/lisichanskiy_heppi-end.html
17. Куюн С. Нефтерынок: ржавое существование на фоне мегаприбылей [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/nefterynok_rzhavoe_suschestvovanie_na_fone_megapribyley.html
18. Латынина Ю. 7 тис. одних волонтеров. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ej.ru/?a=note&id=12605>

19. Латынина Ю. Итоги года. Новое большинство [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://ej.ru/?a=note&id=12540>
20. Марокко - третий по объемам покупатель украинской пшеницы [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.apk-inform.com/ru/news/1013248>
21. Меньше потреблять и больше работать [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2012/10/17/289546>
22. Минфин доразместил евробонды-2022 на 1 млрд долл [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.rbc.ua/rus/newsline/show/minfin-dorazmestil-evrobondy-s-pogasheniem-v-2022-g-na-1-mlrd-05022013104300>
23. Над украинской энергетикой висит Дамоклов меч размером 30 миллиардов [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.segodnya.ua/economics/enews/Nad-ukrainskoj-energetikoj-visit-Damoklov-mech-razmerom-34-milliarda.html>
24. НБУ отмечает формирование отрицательного сальдо сводного платежного баланса \$838 млн в декабре и \$4,174 млрд в 2012 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://bin.ua/top/137333-nbu-otmechaet-formirovanie-otricatel'nogo-saldo.html>
25. От страны-житницы до страны-магазина [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2012/10/18/289645>
26. Пинзеник В.: Головна проблема України – ріст державного боргу та дефіцит бюджету [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://klichko.org/ua/news/news/viktor-pinzenik-golovna-problema-ukrayini-rist-derzhavnogo-borgu-ta-defitsit-byudzhetu>
27. Пинзеник звертає увагу на безпрецедентну норму бюджету-2013 - незафіксовані видатки [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://tyzhden.ua/News/67030>
28. Пинзеник: дефіцит бюджета приближается к критическим значениям 2009-2010 годов [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://news.finance.ua/ru/~1/0/all/2013/01/03/294196>
29. Подайте на модернизацию. Кто заплатит за отсталость НПЗ [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://biz.liga.net/all/tek/stati/2320655-tsepnaya-reaktsiya-kto-zarabotaet-na-podorozhanii-benzina.htm>
30. Поможет ли Украине новая программа МВФ? [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2013/01/29/295626>
31. Поступления в общий фонд госбюджета в январе увеличились на 10,8% - до 20 млрд грн, - Госказначейство [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.rbc.ua/rus/newsline/show/postupleniya-v-obshchiy-fond-gosbyudzeta-v-yanvare-uvlechilis-05022013131400>
32. Прогноз: по итогам 2012 г. экспорт сельхозпродукции вырастет на 31% [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://anyfoodanyfeed.com/ru/news/id/30244>
33. Рівень безробіття в Україні за методологією МОП скоротився [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.unian.ua/news/544237-riven-bezrobittya-v-ukrajini-za-metodologiyu-mop-skorotivsia.html>
34. Старостин А. Как будут отбирать «Укрнафту» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2013/01/21/295110>
35. Украина в 2012 году снизила валютную выручку от экспорта черных металлов на 17% [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://news.finance.ua/ru/~1/0/all/2013/01/20/294875>
36. Украина уменьшила экспорт металлопродукции в страны ЕС на 34.6% [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.companion.ua/articles/content?id=206019>
37. Украинский пищепром: итоги 2012 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://delo.ua/business/ukrainskij-pischeprom-itogi-2012-goda-193358/>
38. Химическая промышленность Украины [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.mayak.zp.ua/industrial/1706-khimicheskaya-promyshlennost-ukrainy>
39. Шансы Украины получить новый кредит МВФ выше 50% - эксперт [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.unn.com.ua/ru/exclusive/1177309-shansi-ukrayini-otrimati-noviy-kredit-mvf-vischi-za-50-ekspert>

References

1. Zemel'nij kodeks Ukraïni.
2. Zakon Ukraïni «Pro Derzhavnij bjudzhet Ukraïni na 2013 rik».
3. Agroprodukcija sostavila 58% jeksporta Ukraïny v 2012 godu,- UKAB[Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://ianp.com.ua/ru/news/tech/read/24562>
4. Aksenov Ju., Zaika A. Metallurgi poterjajut vyruchku. Konsensus-prognoz Forbes.ua [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://forbes.ua/business/1345200-metallurgi-poteryayut-vyruchku-konsensus-prognoz-forbes-ua>
5. V 2012 godu Ukraïna sokratila valovoj sbor zerna na 18,6% - Gosstat. [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://www.apk-inform.com/ru/news/1012836>
6. V Ukraïne deficit vneshnej trgovli tovarami za 11 mes. 2012 g. uvelichilsja na 7,7% - do 13,8 mlrd doll [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://www.rbc.ua/rus/newsline/show/v-ukraïne-defitsit-vneshnej-torgovli-tovarami-za-11-mes-2012-14012013115200>
7. V ukrainskoj kolbase vse bol'she importnogo mjasa [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://delo.ua/business/v-ukrainskoj-kolbase-vse-bolshe-importnogo-mjasa-194780/>
8. Geec' V.: I dvoh terminiv Janukovichu ne vistachit' dlja reform [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://www.epravda.com.ua/publications/2012/10/22/340493/>

9. Defljacija v Ukraine: samoe bol'she zlo? [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2012/10/24/289984>
10. Dohodnuju chast' gosbjudzhetu vypolnit' nereal'no, — Pinzenik [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://minfin.com.ua/2013/02/02/714187/>
11. Kak zagibalas' stal'. Padenie metallurgii vybrosilo na ulicu bol'she 100 000 chelovek [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2013/01/02/294117>
12. Komu pomogaet gosudarstvo [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2013/02/10/296386>
13. Korrespondent: Argentinskoe tango. Chto zavelo jekonomiku Argentiny v tupik [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://korrespondent.net/business/economics/1408068-korrespondent-argentinskoe-tango-chto-zavelo-ekonomiku-argentiny-v-tupik>
14. Kujun S. Belorusskij raschet [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/belorusskij_raschet.html
15. Kujun S. Benzin techet mimo bjudzhetu [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/benzin_techet_mimo_byudzhetu.html
16. Kujun S. Lisichanskij heppi-jend [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/lisichanskij_heppi-end.html
17. Kujun S. Nefteryok: rzhavoe sushhestvovanie na fone megapribylej [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/nefteryok_rzhavoe_sushhestvovanie_na_fone_megapribylej.html
18. Latynina Ju. 7 tis. odnih volonterov. [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://ej.ru/?a=note&id=12605>
19. Latynina Ju. Itogi goda. Novoe bol'shinstvo [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://ej.ru/?a=note&id=12540>
20. Marokko - tretij po ob'emam pokupatel' ukrainskoj pshenicy [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://www.apk-inform.com/ru/news/1013248>
21. Men'she potrebljat' i bol'she rabotat' [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2012/10/17/289546>
22. Minfin dorazmestil evrobondy-2022 na 1 mlrd doll [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : http://www.rbc.ua/rus/newslineshow/minfin-dorazmestil-evrobondy-s-pogasheniem-v-2022-g-na-1-mlrd-05022013_104300
23. Nad ukrainskoj jenergetikoj visit Damoklov mech razmerom 30 milliardov [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://www.segodnya.ua/economics/enews/Nad-ukrainskoj-energetikoj-visit-Damoklov-mech-razmerom-34-milliarda.html>
24. NBU otmechaet formirovanie otricatel'nogo sal'do svodnogo platezhnogo balansa \$838 mln v dekabre i \$4,174 mlrd v 2012 [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://bin.ua/top/137333-nbu-otmechaet-formirovanie-otricatel'nogo-saldo.html>
25. Ot strany-zhitnicy do strany-magazina [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2012/10/18/289645>
26. Pinzenik V.: Golovna problema Ukraïni – rist derzhavnogo borgu ta deficit bjudzhetu [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://klichko.org/ua/news/news/viktor-pinzenik-golovna-problema-ukrayini-rist-derzhavnogo-borгу-ta-defitsit-byudzhetu>
27. Pinzenik zvertae uvagu na bezprecedentnu normu bjudzhetu-2013 - nezafiksovani vidatki [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://tyzhden.ua/News/67030>
28. Pinzenik: deficit bjudzhetu priblizhaetsja k kriticheskim znachenijam 2009-2010 godov [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://news.finance.ua/ru/~1/0/all/2013/01/03/294196>
29. Podajte na modernizaciju. Kto zaplatit za otstalost' NPZ [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://biz.liga.net/all/tek/stati/2320655-tsepnaya-reaktsiya-kto-zarabotaet-na-podorozhanii-benzina.htm>
30. Pomozhet li Ukraine novaja programma MVF? [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2013/01/29/295626>
31. Postuplenija v obshhij fond gosbjudzhetu v janvare uvelichilis' na 10,8% - do 20 mlrd grn, - Goskaznachejstvo [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://www.rbc.ua/ru/newslineshow/postupleniya-v-obshchij-fond-gosbyudzhetu-v-yanvare-uvelichilis-05022013131400>
32. Prognoz: po itogam 2012 g. jeksport sel'hozprodukcii vyrastet na 31% [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://anyfoodanyfeed.com/ru/news/id/30244>
33. Riven' bezrobittja v Ukraïni za metodologiju MOP skorotivsja [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://www.unian.ua/news/544237-riven-bezrobittja-v-ukrayini-za-metodologiyu-mop-skorotivsya.html>
34. Starostin A. Kak budut otbirat' «Ukrnaftu» [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2013/01/21/295110>
35. Ukraina v 2012 godu snizila valjutnuju vyruchku ot jeksporta chernyh metallov na 17% [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://news.finance.ua/ru/~1/0/all/2013/01/20/294875>
36. Ukraina umen'shila jeksport metalloprodukcii v strany ES na 34.6% [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://www.companion.ua/articles/content?id=206019>
37. Ukrainskij pishheprom: itogi 2012 goda [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://delo.ua/business/ukrainskij-pishheprom-itogi-2012-goda-193358/>
38. Himicheskaja promyshlennost' Ukrainy [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://www.mayak.zp.ua/industrial/1706-khimicheskaya-promyshlennost-ukrainy>
39. Shansy Ukrainy poluchit' novyj kredit MVF vyshe 50% - jekspert [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : <http://www.unn.com.ua/ru/exclusive/1177309-shansi-ukrayini-otrimati-noviy-kredit-mvf-vischi-za-50-ekspert>

Надійшла 15.01.2014; рецензент: д. е. н. Кузубов М. В.